

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Елизавета Боева, направление 8.4. (Театрално и филмово изкуство), НБУ, член на научно жури, назначено със заповед на Ректора на Югозападен университет „Неофит Рилски“, по процедура за придобиване на научната и образователна степен ДОКТОР по професионална направление 8.4. „Театрална и филмово изкуство“ (Кинознание, киноизкуство и телевизия), относно дисертационния труд “Теми и стилове в скандинавското кино“ на Мирела Веселинова Василева с научен ръководител доц. д-р Клавдия Камбурова

Дисертационният труд на Мирела Василева “Теми и стилове в скандинавското кино“ е с обем 154 страници и се състои от увод, три глави, заключение, приноси, библиография и филмография.

Избраната от Мирела Василева тема съответства на съдържанието на работата.

В увода докторантът ни запознава със своите мотиви за написване на дисертацията, посочва актуалността на темата и формулира целта на настоящия труд („Целта на настоящия дисертационен труд е да запознае читателя със спецификата на скандинавското кино, с важните имена в него и с темите и стиловете, характерни за развитие му“). Следва описание на главните задачи, заложи в дисертацията (в три пункта). Обектът на изследване е формулиран ясно: това са стиловете и темите в съвременното скандинавско кино, както и историческите обстоятелства, довели до тяхното оформяне.

Първа глава („Основни теми и характеристика на скандинавското кино от зараждането му до края на 20 век“) започва с хронологически очерк на норвежкото кино. Направени са съпоставки между норвежко кино и другите скандинавски кинематографии (например: „За разлика от шведското, норвежкото кино не се опитва да спаси света, нито пък норвежките режисьори правят уютни и симпатични филми като датчаните. Докато финландците харесват темата за старостта, норвежците се фокусират върху младите хора и проблемите на юношеството и всъщност са известни най-вече с младежките и детските си филми“).

Докторантката прави обобщение: „Темата за детството, младостта и порастването е почти основна за всички норвежки филми“. Следва преглед на тази тема – този преглед е изграден хронологично, посочени са конкретни филмови заглавия и основни режисьори.

Втори пункт от първа глава е посветен на шведското кино и конкретно на режисьора Ингмар Бергман. Мирела Василева представя отделни филми на Бергман и разкрива мотиви за тяхното създаване (впечатленията на режисьора от кукления театър, отношения в семейството и т.н.). Обобщението, което прави докторантката, говорейки за киното на Ингмар Бергман, е: „Темите, които вълнуват Бергман в близо петдесетте пълнометражни филма, които режисира, са много и разнообразни, като се започне от съмненията за вярата в Бога, страховете от смъртта, унижението и самотата, сънищата и виденията за причудливи и нереални събития и се стигне до отегчението от живота и брака и любовта като възможност и невъзможност“.

Интересен е ракурсът на докторантката към главните филми на Бергман – „Седмият печат“ и „Поляната с дивите ягоди“, заинтригува ме силно и представянето на един от най-трагичните филми в историята на скандинавското кино (не само в работата на Бергман) – „Срамът“.

Нататък Мирела Василева прави исторически обзор – „Швеция през втората половина на 20 век“; говори за главните събития, дейци на изкуството, филмови заглавия и теми.

Трета част от първа глава е посветена на датското кино и конкретно на Карл Теодор Драйер, докато четвърта част се съсредоточава върху датската филмова идентичност и режисьорът Биле Аугуст. Дипломантката обръща внимание на филма „Най-добри намерения“ – екранизация на Аугуст по сценарий на Бергман. В края на изложението е направено следното обобщение: „През цялото си творчество Аугуст се интересува от темата за семейните връзки, за любовта, фамилните динамики и приятелството“. Приложен е разговорът на Мерила Василева с Биле Аугуст – във връзка с прожекцията на неговия филм „Щастливеца Пер“ и гостуването му на София Филм Фест през 2019 г. Смятам, че този разговор е една от най-големите удачи на настоящата дисертация – благодарения на него текстът придобива плътност, автентичност, особена стойност. (

Последна част от първа глава е посветена на движението „Догма 95“: следва разказ за прословутия манифест, формулирана е целта на идеолозите, представени са 10-те постулата, към които са добавени обяснителни бележки от докторантката. Разгледани подробно и два от главните филма,

създадени в рамките на идеологията „Догма 95“ – „Идиотите“ и „Празненството“.

Втора глава от настоящата дисертация осмисля темата за датското кино в началото на 21 век. Първа част се спира конкретно на експерименталното кино на Ларс Фон Триер. Още в първото изречение Мирела Василева съобщава: „Разглеждайки филмографията на датския режисьор Ларс фон Триер, би било трудно да открием конкретен стил или жанр, който той следва или развива. Всеки от филмите му представлява експеримент сам по себе си, но също така и нещо като енциклопедия на събитията в киното, предхождащи създаването му“. Това, според мен, са много важни наблюдения, ключови за разбиране творчеството на този така многолик автор. Следва разбор на филмите на режисьора, проследен е криволическият път на неговите творби. Несъмнено на Мирела Василева Ларс Фон Триер е особено интересен и важен режисьор – именно на него тя посвещава най-много страници от дисертационния си труд.

Втора част от втора глава е посветена на Николас Рефн и неговите големи експерименти в киното (докторантката така и обозначава темата – „експериментите ескалират“). Отново в хронологичен порядък са изредени главните теми, проблеми и филми на режисьора – до успеха на „Drive“ и установяването му в Холивуд.

Трета част от втора глава разглежда темата за реализма в новото датско кино. Посочени са тенденциите от края на 20 век: максимален реализъм, интерес към социалните несправедливости и изобличаването на свързаните с тях проблеми в обществото, особено що се касае до маргинализираните групи и т.н. Докторантката заявява, че тези тенденции тръгват от Датското филмово училище – това за мен е крайно интересна теза.

Следва анализ на творчеството на автори като Сузане Биер, Андерс Томас Йенсен, Ерик Попе, Йоаким Триер и Томас Витенберг (обърнато е особено внимание на Витенберг).

Трета глава от настоящия дисертационен труд носи названието „Норвежко кино, шведско кино и скандинавски ноар“. В първа част се обръща внимание на теми като меланхолия и депресия в съвременното норвежко кино. Представена подробно е трилогията на Йоаким Триер за Осло. Мирела Василева обобщава: „Трилогията на Триер е само част от течение в съвременното норвежко кино, което се занимава с менталните болести и емоционални страдания на героите“.

Във втора част от трета глава се говори за сатирата и deadpan хуморът в съвременното шведско кино. Интересна е тук изходната позиция на дипломантката: „Забавна“ е един от най-малко вероятните епитети, които бихме използвали, когато говорим за културата на скандинавските страни. Тръгвайки от кървавите разкази за викингите, преминавайки през трагичните приказки на Ханс Кристиан Андерсен и мрачните пиеси на Стриндберг и Ибсен, няма нещо, което да ни подсказва, че може да се разтоварим или посмеем с шведските филми“. Тази част от настоящия дисертационен труд за мен е най-интригуваща – по особено лек, ведър и недидактичен начин е представена фиксираната в заглавието тема. Обърнато е внимание на творчеството на Рой Андершон – в хронологичен порядък са изложени главните му филми, направен е съответния тематичен анализ.

Трета част от трета глава е посветена на скандинавския ноар – интересна тема, малко разработвана от кинокритиката у нас. Дипломантката обръща внимание на резултатите от огромния интерес към скандинавското кино – най-вече благодарение на сериалите се развива т. нар. медиен туризъм. Популярни туристически сайтове (докторантката дава конкретен пример) посочват конкретни локации, свързани с дадените филми. Мирела Василева констатира: „За щастие, разходките из скандинавските градове са доста по-безопасни, отколкото изглеждат в сериалите. Криминалната статистика показва, че държавите Дания, Швеция и Норвегия са на едни от последните места по убийства на глава от населението в света“. Нататък следва най-интересният въпрос: щом тези държави са така безопасни и спокойни, то какво провокира разгръщането на подобни мрачни картини и криминални сюжети?

В заключението си дипломантката прави няколко важни уточнения, като например: „Настоящия дисертационен труд разглежда скандинавското кино от гледната точка на външен наблюдател, имената на творци и филми, на които обърнахме внимание са тези, отличили се в Европа и света, а не популярните на местно ниво“. Тук са обобщени и причините за това скандинавското кино да е добре познато и харесвано както в Северна Европа, така и по света: „Те се коренят в темите, с които работи, стиловете, които развива и постиженията, които достига като културен феномен“.

Приносителите, които са изтъкнати в четири пункта в края на дисертационния труд, според мен са напълно адекватни и отговарят на действителността. Представената библиография е внушителна, филмографията – също.

Свръхзадачата (ако мога да използвам термина на Станиславски), която си поставя Мирела Василева (формулирана още в увода), е: „С разработването на настоящия труд искам не просто да отбележа постиженията на скандинавското кино в световен план, но и да съдействам за по-доброто му опознаване“. Мисля, че дипломантката успешно се е справила с тази своя цел.

В заключение смятам, че дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България и на Правилника за неговото приложение, както и на изискванията на Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Той съдържа оригиналните приноси и доказва наличието на теоретични знания на докторанта. Това ми дава основание да предложа на уважаемото жури да присъди на Мирела Василева образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 8.4. „Театрално и филмово изкуство“.

20.11.2023 г.

Член на научното жури:

Доц. д-р Елизавета Боева

OPINION

From Assoc. Prof. Dr. Elizaveta Boeva, direction 8.4. (Theatrical and Film Arts), NBU, member of a scientific jury, appointed by order of the Rector of South-West University "Neofit Rilski", according to the procedure for acquiring the scientific and educational degree DOCTOR in professional direction 8.4. "Theatrical and Film Art" (Film Studies, Film Art and Television), regarding the dissertation work "Themes and Styles in Scandinavian Cinema" by Mirela Veselinova Vasilevac
Research supervisor: Assoc. Prof. Dr. Klavdia Kamburova

Mirela Vasileva's dissertation "Themes and Styles in Scandinavian Cinema" has a volume of 154 pages and consists of an introduction, three chapters, conclusion, contributions, bibliography and filmography.

The topic chosen by Mirela Vasileva corresponds to the content of the work.

In the introduction, the doctoral student introduces us to his motives for writing the dissertation, indicates the topicality of the topic and formulates the purpose of the present work ("The purpose of the present dissertation work is to acquaint the reader with the specifics of Scandinavian cinema, with the important names in it and with the themes and styles, characteristic of its development"). The following is a description of the main tasks set out in the dissertation (in three points). The object of research is formulated clearly: these are the styles and themes in contemporary Scandinavian cinema, as well as the historical circumstances that led to their formation.

Chapter One ("Main themes and characteristics of Scandinavian cinema from its inception to the end of the 20th century") begins with a chronological outline of Norwegian cinema. Comparisons have been made between Norwegian cinema and other Scandinavian cinemas (for example: "Unlike Swedish, Norwegian cinema does not try to save the world, nor do Norwegian directors make cozy and sympathetic films like the Danes. While the Finns like the subject of old age, the Norwegians focus on young people and adolescent issues and are actually mostly known for their youth and children's films").

The PhD student summarizes: "The theme of childhood, youth and growing up is almost central to all Norwegian films." The following is an overview of this topic - this overview is organized chronologically, with specific film titles and main directors indicated.

The second point of the first chapter is dedicated to Swedish cinema and specifically to the director Ingmar Bergman. Mirela Vasileva presents individual

Bergman films and reveals the reasons for their creation (the director's impressions of the puppet theater, family relationships, etc.). The summary that the doctoral student makes, speaking about the cinema of Ingmar Bergman, is: "The themes that excite Bergman in the nearly fifty feature films he directed are many and varied, starting with doubts about faith in God, fears of death, humiliation and loneliness, dreams and visions of strange and unreal events, and it comes to the boredom of life and marriage and love as a possibility and an impossibility'.

The PhD student's perspective on Bergman's main films - "The Seventh Seal" and "The Field of Wild Strawberries" is interesting, I was also very intrigued by the presentation of one of the most tragic films in the history of Scandinavian cinema (not only in Bergman's work) - "Shame."

Next, Mirela Vasileva makes a historical overview - "Sweden in the second half of the 20th century"; talks about major events, artists, movie titles and themes.

A third part of the first chapter is devoted to Danish cinema and specifically to Karl Theodor Dreyer, while a fourth part focuses on the Danish film identity and the director Bille August. The graduate draws attention to the film "Best Intentions" - a screen adaptation of August based on Bergman's script. At the end of the exhibition, the following summary is made: "Throughout his work, Augustus is interested in the theme of family ties, of love, family dynamics and friendship." Attached is Merila Vasileva's conversation with Bile August - in connection with the screening of his film "The Lucky Per" and his guest appearance at the Sofia Film Fest in 2019. I consider this conversation to be one of the greatest successes of this dissertation - thanks to with it, the text acquires density, authenticity, special value.

The last part of the first chapter is devoted to the "Dogma 95" movement: there follows a story about the infamous manifesto, the goal of the ideologues is formulated, the 10 postulates are presented, to which explanatory notes are added by the doctoral student. Also examined in detail are two of the main films created within the Dogma 95 ideology - The Idiots and The Celebration.

The second chapter of the present dissertation makes sense of the topic of Danish cinema at the beginning of the 21st century. The first part focuses specifically on the experimental cinema of Lars Von Trier. In the very first sentence, Mirela Vasileva reports: "Looking at the filmography of the Danish director Lars von Trier, it would be difficult to single out a specific style or genre that he follows or develops. Each of his films is an experiment in itself, but also something of an encyclopedia of the events in cinema that preceded its creation." These, in my opinion, are very important observations, key to understanding the work of this

multifaceted author. An analysis of the director's films follows, the winding path of his works is traced. Undoubtedly, for Mirela Vasileva, Lars Von Trier is a particularly interesting and important director - it is to him that she devotes the most pages of her dissertation work.

The second part of the second chapter is dedicated to Nicolas Refn and his great experiments in cinema (the doctoral student thus designates the topic - "experiments escalate"). Again in chronological order, the director's main themes, issues and films are arranged - until the success of *Drive* and his establishment in Hollywood.

The third part of the second chapter examines the topic of realism in the new Danish cinema. Trends from the end of the 20th century are indicated: maximum realism, interest in social injustices and the exposure of related problems in society, especially as it relates to marginalized groups, etc. The PhD student states that these trends start from the Danish Film School – this is an extremely interesting thesis for me.

This is followed by an analysis of the work of authors such as Susanne Bier, Anders Thomas Jensen, Eric Pope, Joachim Trier and Thomas Wittenberg (with particular attention paid to Wittenberg).

The third chapter of this dissertation is entitled "Norwegian cinema, Swedish cinema and Scandinavian noir". In the first part, attention is paid to themes such as melancholy and depression in contemporary Norwegian cinema. Joachim Trier's trilogy about Oslo is presented in detail. Mirela Vasileva sums up: "The Trier trilogy is only part of a trend in contemporary Norwegian cinema that deals with the mental illnesses and emotional suffering of the characters."

The second part of the third chapter talks about satire and deadpan humor in contemporary Swedish cinema. The starting position of the graduate is interesting here: "Fun" is one of the least likely epithets we would use when talking about the culture of the Scandinavian countries. Starting from the bloody tales of the Vikings, passing through the tragic tales of Hans Christian Andersen and the dark plays of Strindberg and Ibsen, there is nothing to suggest that we can relax or laugh with the Swedish films. This part of the current dissertation work is the most intriguing for me - the topic fixed in the title is presented in a particularly light, cheerful and non-didactic way. Attention is paid to the work of Roy Anderson - his main films are presented in chronological order, the corresponding thematic analysis is made.

The third part of the third chapter is dedicated to Scandinavian noir - an interesting topic, little developed by film critics in our country. The graduate pays attention

to the results of the huge interest in Scandinavian cinema - mainly thanks to the series, the so-called media tourism is developing. Popular tourist sites (the doctoral student gives a specific example) indicate specific locations associated with the given films. Mirela Vasileva stated: "Fortunately, walking around Scandinavian cities is much safer than it seems in the TV series. Crime statistics show that the countries of Denmark, Sweden and Norway are among the last in the world in terms of murders per capita. Then follows the most interesting question: if these countries are so safe and peaceful, what provokes the unfolding of such dark pictures and criminal plots?"

In her conclusion, the graduate student makes several important clarifications, such as: "This dissertation examines Scandinavian cinema from the perspective of an outside observer, the names of artists and films that we paid attention to are those that have distinguished themselves in Europe and the world, and not the popular ones of local level". The reasons why Scandinavian cinema is well known and loved both in Northern Europe and the world are summarized here: "They are rooted in the themes it works with, the styles it develops and the achievements it reaches as a cultural phenomenon."

The contributions, which are highlighted in four points at the end of the dissertation, are, in my opinion, completely adequate and correspond to reality. The presented bibliography is impressive, as is the filmography.

The overtask (if I may use Stanislavski's term) that Mirela Vasileva sets herself (formulated already in the introduction) is: "With the development of the present work, I want not only to celebrate the achievements of Scandinavian cinema globally, but also to contribute to - getting to know him well'. I think that the graduate successfully coped with this goal.

In conclusion, I believe that the dissertation meets the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria and the Rules for its Application, as well as the requirements of the Internal Rules for the Development of the South-West University Neophyte Rilski . It contains the original contributions and proves the theoretical knowledge of the PhD student. This gives me the reason to propose to the esteemed jury to award Mirela Vasileva the educational and scientific degree "doctor" in professional direction 8.4. "Theatrical and Film Arts".

20.11.2023 г.

Member of the Scientific Jury:
Assoc. Prof. Dr. Elizaveta Boeva